

vigorosa. En veritat el primitiu no sé que s'hi usi fora d'Eivissa, d'on el *DAG*. dona *fonyar* 'trepitjar', *AlcM* 'trepitjar el raïm per fer-ne vi', PzCabr. «*fonyà*: pisar, prensar»; d'ací *fonyada*: «amb el falçó de la verema a la mà i els peus rojos de la *fonyada*, l'any agrícola s'ha acabat», Villangómez (*L'Any en estampes*, 60). Però a Menorca tenim *afonyar*, en la combinació *cap-afunyat* que sembla significar 'capficar' o bé 'que enfonsa el cap en un afer, que hi insisteix porfidiosament': «—Germà, no vus puc dar res, / ni feina, ni caritat. / —I el pobre, *cap-afunyat*, / qui, plorant, li repeteix: / —Senyor meu, sap açò qu' és?... / que vostè no ho ha provat», J Vivó (1715-80) (Camps Merc., *Folk. Men.* 1, 227). També usat per Verdagner 'abonyegar', cast. *abollar* «los Titans --- / dintre'l pou de l'abisme pregon tot despenyant-se / s'escabellan y *afonyan* los fronts, pel llamp ferits», *Atl.* ix, 16b.

Quant a *enfonyar*, aquest és general a les tres Illes, i molt robust a Mallorca; aquí ja el recull ('esconder') la *Selva de consonants* (S. XVIII, *DAG.*) i el *DFgra.* («*enfonyar* posar a dins, meter a dentro; *enfonyar-se*, entrar-se»), i en un romanç no datable amb precisió, però que ha de ser anterior al S. XIX i probablement no pas de poc: «perque volguera essé / de ton pare enamorada / --- / Ella se'n torna *enfonyà*: / llàgrimes de sang plorava», recollit a Mallorca per MilàF (*Romancerillo*, 29D) i en versió anàloga a Menorca: «no te la beuràs, maldita, / no te la beuràs, malvada: / que n'ets de mon pare amiga / i am ma mare barallada. / Ella *enfonya* es cap endins, llàgrimes de sang tirava», Camps Merc. (*Folk.* 1, 186); «la pesta --- / vos agafa, y en tres hores / vos *enfonya* es dos bessons / dets uis fins an es clotell», PdAPenya (*IdOr* 1, 14); «— Bono, això tampoc no és veritat —replicà el senyor, i tornà *enfonyar* el cap darrera el periòdic», Ll. Vilallonga (*Bearn* XXI, p. 265).

Jo també el vaig sentir personalment i en tinc prou notes d'allà: «des Putget parteix un camí que s'*enfonya* per endins» Establiments, «una cova que s'*enfonya* molt» Esporles (1964). També el veig en narracions d'Eivissa (*El Pitiuso*, 1967, p. 20, veg. la cita sobre *terrolla*), i encara més a Menorca: «quan va veure que s'*enfonyava*, i que sols no treia es cap per damunt aquells braços tan gruixats d'aquell cadirot ---», Ruiz i Pablo (*Nov. Men.*, *IdOr*, 135); «—Un mart, què és? —El mart s'*enfonya*: és com un mustél» sentit a Ciutadella (1964).

Ara bé és evident que el nostre verb *fonyar* és germà de la família gallo-romànica de *FUNDIARE, que M-L. i Wartburg (*REW*, 3582; *FEW* III, 867-9) assenyalen en tots els parlars occitans i en molts de francesos, amb les dues accs. fonamentals de 'furgar, remenar' i 'grunyir, rondinar', amb la qual tornem a l'acc. recollida per Sanelo i anàlogament en la germania castellana. Els detalls que podem trobar directament en les fonts dialectals franceses no fan més que confirmar-ho: Tolosa *fougnà* «pousser, cogner» (Doujat), *l'y èi fougnad* «ja l'y ai fait entrer; d'*uno fougnado*», «*enfougnà*: pousser, faire entrer par force» (Visner); Menton *fougnà* «chercher, *sercà*» (Andrews);

Pezenàs (Erau) *faougnà* tr. «fouler, *faougnadoù* m. fouloir où l'on écrase les raisons» (Mâzuc), llgd. *Faougnà* = *troulià* «fouler la vendange; *faougnadou*: cuva à fouler la vendange» (Sauvages);³ Lezignan *faugnaire* «ouvrier qui foule les raisons avec les pieds» (RLR LXVI, 16) bearn. *hougnà* «pousser pour enfoncer, bourrer, faire manger avec excès» (Lespy-R., Palay); (*Pat. de La Teste*).

Però això reapareix així mateix cap a l'extrem Nord del domini francès: Liège *fougnè* tr. «fouiller» (Haust, *Rom.* LIV, 133), való *fognier* «fureter», Meuse *jugner* «fouir» (Labourasse), Yères *foigner* «rôder» (Jud, *Rom.* LII, 204). Per bé que amb extensió molt més escassa no deixa d'haver-hi també alguna cosa en els Alps italians i a Lleó: Val-Anzasca *fuñá* «frugare» (*ARom.* XIII, 169), província de Lleó *fuñicar* tr. «hurgar» (Puyol, *RHis.* xv, 5); *foñico* m. «hojas secas de maíz» (*Trad. Esp.* 1, 53, i Toro Gisbert, *RHis.* XLIX, 454).

Es tracta evidentment d'un ll. vg. *FUNDIARE derivat de FUNDUS 'fons'; tal com, p. ex. de PLUMBUM ve *PLUMBIARE > fr. *plonger*, cf. *DECH COLUMPIAR*; o bé *ALTIARE de ALTUS. Essencialment d'acord amb això Spitzer (*Kat. Etym. Mitteilgn. aus rom. Phil.* IV, 20) (sinó que aquest no coneix més que el mall. *enfonyar* i per tant suposa *INFUNDIARE) i Schuchardt (*Roman. Etym.* II, 137) en suggerir que el significat primitiu de *FUNDIARE vagi ser 'remenar el fons de l'aigua per pescar' («auf dem Grund des Wassers herumstören, pulsen»).

DERIV.: *Enfony* 'amagatall' mall. (*DFgra.*) i men. (Camps Merc., *Folk.* II, 28): «em vaig repenjar casualment damunt una motllura i s'obrí una porta: donava a un *enfony* ple de carpetes i bòtils de tinta», L. Vilallonga (*Bearn*, xii, p. 213). *Enfonyall* id. (-nyai, *DFgra.*). V. d'Àneu *enfurruryar*: «acto de poner cosas en un lugar muy escondido» (Pol, p. 16), sens dubte metàtesi de *enfonyurrar*.

Afonyar men. (veg. supra). i *afonyament* (Ruyra, supra).

Fonyada. *Fonyador* [Lacav. «*uvatum calcatorium*»]. *Fonyador* 'el qui fonya'. *Fonyadura* «abolladura» id. (d'acord amb l'observació de Ruyra). *Fonyament* [Lacav.]. *Fonyegar* «emmotllar els formatges en la formatgera per pitjar la pasta ---» (Montmajor, en *DAG.*); *fonygada* «sacudida violenta dada por una persona enfadada», V. d'Àneu (Pol, 19). *Fonyir* i *fonyidor*, veg. supra. *Desenfonyar*. *Sofonyar*.

¹ Res a veure, en canvi, la interjecció eufèmica mallorquina *fony*, que és combinació evident de *cony* amb *fo*te i no pas d'aquest amb *fonyar* (com diu *AlcM*). El *DAMen.* dona *foña* interj. vulgar, i aquest l'hem d'interpretar com *fonyer* (verb tornat interjecció com el *fo*tre! o *fúme*(r)!) del Princ.), però sempre es tracta de la combinació de *fo*te amb *cony*. — ² Tals termes germanescos solen haver passat al cast. des de València; que allí hagi existit el nostre mot o alguna variant és bastant probable, per més que no sigui evident des del punt de vista semàntic: Sanelo, fº 150r, «*fonyir*, vide *marmolar*»,